

УДК 331.103.1

ВИКОРИСТАННЯ СВІТОВОГО ДОСВІДУ СТВОРЕННЯ НОВИХ РОБОЧИХ МІСЦЬ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

• **Міщенко Світлана Олегівна**, аспірант інституту підготовки кадрів Державної служби зайнятості, м. Київ

Svetlana Mishchenko, postgraduate, Ukrainian State Employment Service Training Institute, Kyiv

S. Mishchenko. The use of world experience in creating new jobs in modern conditions.

The situation in the labor market of Ukraine is investigated, the problems of labor supply and demand are investigated. Priority directions of the state policy of employment of foreign countries are characterized. The modern tendencies of creation of new workplaces are investigated and motivators of creation of new workplaces are defined. The urgency of forming the mechanism of state regulation of the labor market through the creation of industrial parks as a tool for solving the employment problem is determined. The existing measures to stimulate the creation of jobs in the territories of industrial parks are justified.

Міщенко С. О. Використання світового досвіду створення нових робочих місць в сучасних умовах

Проаналізовано ситуацію на ринку праці України, досліджено проблеми попиту та пропозиції робочої сили. Охарактеризовано пріоритетні напрямки державної політики зайнятості зарубіжних країн. Досліджено сучасні тенденції створення нових робочих місць та визначено мотиватори створення нових робочих місць. Визначено актуальність формування механізму державного регулювання ринку праці за допомогою створення індустріальних парків як інструмента для вирішення питання зайнятості. Обґрунтовано існуючі заходи по стимулюванню процесу створення робочих місць на територіях індустріальних парків.

Мищенко С. О. Использование мирового опыта создания новых рабочих мест в современных условиях.

Исследована ситуация на рынке труда Украины, исследованы проблемы спроса и предложения рабочей силы. Охарактеризованы приоритетные направления государственной политики занятости зарубежных стран. Исследованы современные тенденции создания новых рабочих мест и определены мотиваторы создания новых рабочих мест. Определена актуальность формирования механизма государственного регулирования рынка труда посредством создания индустриальных парков как инструмента для решения вопроса занятости. Обосновано существующие меры по стимулированию процесса создания рабочих мест на территориях индустриальных парков.

Постановка проблеми. Економічна криза та політична нестабільність сьогодення призводить до підвищення соціальної напруженості у суспільстві. За даними державної служби зайнятості, тільки за січень 2016 року кількість офіційно зареєстрованих безробітних в Україні збільшилася на 17,8 тисячі осіб – до 508,6 тисячі. В той же час на ринку праці роботодавці пропонують 31,3 тисячі вакансій, тобто на одне місце претендують 16 осіб. Протягом 2016 року зазначено позитивну динаміку заявлених роботодавцями вакансій, яких було збільшено на 43,5 тис., ніж у 2015 році [3].

На жаль, на сьогодні залишається актуальною необхідність зниження рівня безробіття та підвищення ефективної зайнятості населення. Станом на 1 січня 2017 року кількість зареєстрованих безробітних становила 390,8 тис. осіб [3]. Зайнятість розкриває один з найважливіших аспектів соціально-економічного життя людини. Вона складає необхідну умову для його відтворення, тому що саме від неї залежать рівень життя людей, зростання добробуту суспільства, економічний розвиток.

Баланс на ринку праці досягається тоді, коли попит на працю з боку роботодавців збігається з наявною на певний час робочою силою. Саме дисбаланс між

попитом і пропозицією праці, високий рівень безробіття стають факторами, які безпосередньо впливають на розвиток економіки країни. Саме тому, основними діями держави на сучасному ринку праці повинно стати удосконалення політики зайнятості, яка спрямована на розвиток ринку праці, створення нових робочих місць.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми, що стосуються державного регулювання ринку праці, забезпечення зайнятості населення, знаходять досить широке відображення у сучасних публікаціях. Серед українських дослідників необхідно виділити Д. Богиню, Н. Г. Діденко, Л. Лисогора, В. Онікієнка, В. Приймака, Л. Семів, С. Трубича, Л. Шевчука. Проте, не зменшуючи важливості досягнень цих науковців, питання активізації процесу створення нових робочих та удосконалення механізму державного регулювання ринку праці залишаються актуальними. Це диктує необхідність здійснення дослідження проблем створення нових робочих місць в сучасних умовах з використанням досвіду розвинених країн світу.

Мета статті. Метою нашого дослідження є вивчення світового досвіду щодо створення нових робочих місць, розробка заходів з активізації створення нових робочих місць в Україні.

Результати дослідження. Забезпечення зайнятості населення є пріоритетним напрямком державної політики кожної країни. В періоді світової кризи 2008-2009 років країни світу приймали міри, які були спрямовані на збереження зайнятості та соціальний захист населення. Важливим здобутком країн Євросоюзу стала європейська стратегія зайнятості, основними складовими якої є створення робочих місць, якість роботи, продуктивність праці, гідна оплата праці, соціальна безпека, професійні та соціальні навички, панєвропейська рухливість для всіх [5]. Кожний із цих напрямків має свою специфіку в окремих країнах. Досить важлива роль належить саме політиці створення нових робочих місць. Інструментами цієї політики у країнах Європейського Союзу стали гранти, повне чи часткове зменшення видатків на навчання (перенавчання) працівників, безкоштовна допомога в пошуку потрібного персоналу та інші пільги з боку як структурних фондів ЄС, так і місцевих органів влади.

Зокрема, в Угорщині для створення нових робочих місць не передбачено мінімального обсягу інвестицій. Податкова пільга надається в розмірі 80%, якщо штат працівників збільшено на 300 осіб у Будапешті і в Західній Угорщині, або на 150 осіб - в регіонах з низьким рівнем розвитку, і лише на 20 осіб - в 48 найменш розвинутих районах. Крім того, 20% нових працевлаштованих працівників повинні бути випускниками поточного року. У Хорватії надається одноразова дотація в розмірі до 15 тис. хорватських кун (2 тис. євро) на одного майбутнього працівника. Єдина умова полягає в тому, що кількість працівників не може бути зменшена протягом перших трьох років. Також для розвитку заходів з підготовки працівників державою надається фінансування в розмірі до 50% витрат на такі заходи. Безповоротні кредити для створення нових робочих місць у найдепресивніших районах Чехії можуть сягати 50 тис. чеських крон (2 тис. євро) на працівника і/або 35% вартості підготовки і перепідготовки фахівців. Державними субсидіями, залежно від рівня безробіття, може бути компенсовано на навчання 10-50% загальної суми витрат. А гранти на навчання у Польщі можуть дорівнювати до 4 тис. євро. Для інвестиційних проектів у регіонах з високим рівнем безробіття державна влада Болгарії запровадила податкові пільги [11].

Аналіз міжнародного досвіду у створенні нових робочих місць показує, що усі країни особливу увагу приділяли розширенню зайнятості за допомогою нових додаткових інвестувань в інфраструктуру. Реалізація місцевими органами самоврядування інфраструктурних проектів, розвиток індустріальних парків став дійовим стимулом створення нових робочих місць.

Світова практика щодо роботи індустріальних парків показує, що на 1 га площі індустріального парку приходиться від 1 до 5 млн. дол. США інвестицій та створюється

від 20 до 50 робочих місць [12]. Сьогодні лідерами за кількістю індустріальних парків у світі є такі країни, як США, де розташовано близько 400 парків, а також Німеччина та Китай. Економічний прорив Китаю досягнуто зокрема й за рахунок функціонування 54 національних індустріальних парків і 5 спеціальних економічних зон, на яких зосереджено 2,5% робочих місць Китаю, 10% ВВП країни, 30% прямих іноземних інвестицій, 37% товарного експорту [6].

Проблема інвестування при створенні індустріальних парків у більшості країн вирішується завдяки залученню іноземного капіталу. Так, у Польщі іноземний інвестор звільняється від податку на прибуток підприємства, держава гарантує надання грантів на працевлаштування (орієнтовно до 400 євро на одне створене робоче місце, але не більше 50% дворічних виплат на оплату праці нових працівників), на перекваліфікацію (до 1150 євро на одного працівника), відшкодування видатків на перенавчання працівників (до 50% видатків, але не більше обсягу зарплати працівника). Для резидентів індустріальних парків Білорусі передбачено низку додаткових преференцій, а саме: пільгове оподаткування за формулою «10+10», яке передбачає звільнення від усіх корпоративних податків на десять років в якості резидента, зниження чинних податків на 50% на наступні десять років діяльності в індустріальному парку; застосування митного режиму вільної митної зони; резиденти парку, а також їх працівники з інших країн звільнюються від сплати обов'язкових страхових внесків з фонду заробітної плати [11]. Угорський уряд розглядає індустріальні парки як один із засобів забезпечення територіального розвитку, сприяння економічному зростанню відсталих регіонів, створення умов для будівництва сучасних високотехнологічних підприємств. Для неперспективних регіонів Угорщини отримати статус «індустріального парку» - це остання можливість виправити своє безперспективне економічне становище. Зараз 206 діючих індустріальних парків країни забезпечили робочими місцями більше 49,9 тисяч осіб [6].

Чехія прийняла державну програму розвитку індустріальних парків у 1998 році. За сім років становлення індустріальних парків в Чехії держава витратила 200 млн. євро, натомість інвестори вклали в виробництво 9 млрд. євро та створили 70 тисяч нових робочих місць. На сьогодні ця цифра збільшена до 100 тисяч [11]. Молдова також активно почала розгортати діяльність індустріальних парків, оскільки саме на них покладено надію як на ефективний інструмент для відновлення промислового сектора країни, розвитку інфраструктури та подолання безробіття. Позитивним фактором розвитку індустріальних парків Молдови стає лояльна податкова система. Так на території 6 індустріальних парків створено 6,4 тисяч робочих місць.

Індустріальні парки Туреччини розташовуються на територіях вільних економічних зон, поблизу важливих торгових центрів Євросоюзу та Близького Сходу, поруч із великими турецькими портами Середземного, Егейського і Чорного морів, міжнародними аеропортами. Вони визначаються як спеціальні райони, на які не поширюється режим митної території Туреччини та правові норми, що регулюють експортно-імпорتنі і валютні операції. Таким чином стають відсутні обмеження щодо цін, стандартів та якості товарів, які передбачені турецьким законодавством. В період з 2002 по 2010 рік було створено 148 індустріальних парків, валовий продукт країни збільшився з 2002 по 2009 рік в 3,1 рази, експорт – в 3,1 рази [14].

Система стимулювання створення і функціонування індустріальних парків Росії, Молдови, Білорусі, Румунії передбачає низку преференцій у вигляді бюджетного фінансування, зменшення ставки і/або звільнення від сплати податкових та митних платежів впродовж кількості років або на весь термін функціонування індустріального парку [6].

Розвиток, який пройшли багато країн Європи і світу доводить, що функціонування індустріальних парків дуже позитивно впливає на економічну,

соціальну ситуацію в країні, підтримує процес модернізації промисловості та позитивно впливає на зайнятість населення.

На сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки, на мою думку, стимулювання процесу створення нових робочих місць може бути досягнуто завдяки розбудові індустріальних парків. Цьому може сприяти наявність великої кількості кваліфікованих кадрів в Україні, які вже мають потрібний досвід в промисловому виробництві, але не мають зараз місця роботи. Також, позитивним є наявність великої кількості застарілих промислових зон, які в усьому світі були привабливими для створення індустріальних парків.

Перші кроки у розвитку індустріальних парків Україна вже зробила у 2012 році після вступу в дію Закону України "Про індустріальні парки". За аналізом Асоціації індустріальних парків України лише один діючий індустріальний парк може забезпечити участь 10-15 компаній, залучити не менш 200 млн. доларів інвестицій та створить від 2,5 до 20 тис. робочих місць, а тим самим розвиток індустріальних парків на сьогодні досі гальмується [8]. За даними Асоціації індустріальних парків України на початок 2016 року 12 індустріальних парків включено до Реєстру індустріальних (промислових) парків. Втім фактично функціонують лише чотири. Вони відповідають всім сучасними вимогам: мають вигідне територіальне розташування, необхідну інфраструктуру, високий потенціал для реалізації інвестиційних проектів. Але з самого початку були позбавлені державної підтримки, навіть щодо облаштування зовнішньої інфраструктури. Досі не визначені основні важелі, якими держава буде стимулювати інвесторів для створення нових робочих місць на базі цих індустріальних парків.

Зрозуміло, що законодавче забезпечення процесу створення робочих місць, грає велику роль. На сьогодні в Україні існують деякі механізми стимулювання зайнятості, спрямованої на створення нових робочих місць та працевлаштування безробітних, але саме ці стимули відсутні у законодавчому полі індустріальних парків.

Так, відповідно до статті 24 Закону України «Про зайнятість населення», на початковому етапі розвитку підприємства можливо отримати компенсацію фактичних витрат у розмірі єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за кожну працевлаштовану особу, співпрацюючи з Державною службою зайнятості з питання укомплектування нових робочих місць. Ця компенсація має різні форми, різний строк надання, та визначена для різної категорії осіб [10].

Законом України «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць» визначено більше 200 пріоритетних видів економічної діяльності у сільському господарстві, переробній промисловості, будівництві, оптовій та роздрібній торгівлі, транспорті та ін., в яких інвестори мають пільги на прибуток, преференції розраховані до 2023 року. Цей Закон спрямований на створення умов для активізації інвестиційної діяльності шляхом концентрації ресурсів держави на пріоритетних напрямках розвитку економіки з метою запровадження новітніх та енергозберігаючих технологій, створення нових робочих місць. У законі передбачені відповідні пільги для підприємств, що створюють нові робочі місця, а також пільги для підприємств, які ввозять устаткування, що не має аналогів в Україні [9].

Ці заходи дають змогу створювати нові робочі місця, але можуть дати лише незначний ефект. Для ефективного розвитку економіки країни, на мою думку, необхідно всебічно стимулювати створення нових індустріальних парків, особливо в найбільш депресивних районах країни.

Аналіз зарубіжного досвіду засвідчує, що політика акумуляції трудових ресурсів та їх використання має орієнтуватися на вибір нових конкурентоспроможних технологій, будівництво нових або модернізацію діючих об'єктів, організацію випуску нової продукції та її збуту з урахуванням кон'юнктури ринку. Індустріальні парки, які

будуються за підтримкою держави або органів місцевого самоврядування, створюють ефективну платформу для довгострокового розвитку промислового потенціалу країни, сприятимуть створенню нових робочих місць, комфортного середовища для бізнесу, підвищенню інтелектуального потенціалу, збільшенню надходжень до місцевих бюджетів.

Інструменти стимулювання створення індустріальних парків у кожній державі визначаються самостійно. Проте, в остаточному підсумку, всі заходи державної підтримки зводяться до зменшення витрат інвесторів.

Можна відокремити три групи інструментів: по-перше, ті, що пов'язані з наданням на пільгових умовах земельної ділянки та інших об'єктів комунальної інфраструктури; по-друге, інструменти, спрямовані на стимулювання економічного розвитку підприємств; по-третє, інструменти сприяння зайнятості населення та створення нових робочих місць.

У зв'язку з цим, активізація процесу створення та ефективного функціонування індустріальних парків в Україні, на мою думку, можлива завдяки наступним заходам: держава може взяти на себе забезпечення підготовки, проживання та доставку необхідних кваліфікованих кадрів, охорону промислових об'єктів, частину соціального страхування, пільговий доступ до транспортної та логістичної інфраструктури, тощо. Загалом ці інструменти використовуються в комплексі, що дозволяє досягти синергетичного ефекту.

Основними шляхами розширення сфери застосування індустріальних парків, з метою створення робочих місць в Україні, з використанням існуючих інструментів стимулювання зайнятості та з урахуванням зарубіжного досвіду, на мою думку, мають бути:

1. Завершення процесу формування законодавчої бази індустріальних парків на території України для широкого її застосування. Ці законодавчі акти повинні передбачати податкові канікули, передусім зі сплати податку на прибуток; відсутність нарахування процентів та пені, при ввезенні митного імпортного устаткування, обладнання для облаштування індустріальних парків; заборону перевірки таких підприємств контрольними й наглядовими органами на певний термін та інші конкретні заходи щодо стимулювання інвестицій в індустріальні парки.

2. Визначити законодавче у правовому полі індустріальних парків необхідність використання існуючих державних стимулів на створення робочих місць при доборі працівників для індустріальних парків, та на проведення їх навчання, перепідготовки та підвищення кваліфікації.

3. Розширити функції місцевих центрів зайнятості в напрямку надання інформації клієнтам (як зайнятому, так і незайнятому населенню, роботодавцям та тим, хто бажає відкрити власну справу) про створення та функціонування індустріального парку на території громади; надання місцевим центрам зайнятості першочергового права на кадрове забезпечення нових робочих місць на території цих індустріальних парків.

Список використаних джерел:

1. Вакулєнко В. Л. Пільгове оподаткування як засіб активізації залучення іноземних інвестицій (зарубіжний досвід) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_10/50.pdf
2. Вусятицька М. П. Аналіз ефективності фінансових важелів держави в стимулюванні регіонального економічного розвитку – Гуманітарний вісник ЗДІА - № 50 – 2012
3. Державна служба зайнятості фіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.dcz.gov.ua/control/uk/statdatacatalog>
4. Державна служба статистики офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

5. Діденко Н. Г. Ринок праці та проблема зайнятості В ЄС : досвід регулювання та управління // [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://jmce.dsum.edu.ua/ru/files>
6. Єгорова О. О. Щодо заходів стимулювання створення та функціонування індустріальних парків в Україні. Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1340/>
7. Асоціації індустріальних парків України офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ainpu.com.ua/parks/legal>
8. Закон України «Про індустріальні парки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua>
9. Закон України «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5205-17>
10. Закон України «Про зайнятість населення» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>
11. Петрова І. Соціальні наслідки Євроінтеграції України/ Петрова І. // Ринок праці. — 2012. — №1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.fes.kiev.ua/new/wb/pages/>
12. Радченко Є. Є., Парасочка Д. П. Індустріальні парки – ефективний механізм залучення інвестицій в економіку країни [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/37946/1/Radchenko.pdf>
13. Державне агентство по інвестиціях та управління національними проектами України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrproject.gov.ua/ru/node/2013>.
14. Рудь Н., Гнускова Ю., Марчук О. Індустріальні парки в Україні: доцільність створення Міжзுவізьський збірник "НАУКОВІ НОТАТКИ". Луцьк, 2014. Випуск №44 [Електронний ресурс].

References:

1. Vakulenko V. L. "Preferential taxation as a means of activating the attraction of foreign investments, foreign experience", ["Pil'gove opodatkuvannya jak zasib aktyvizacii' zaluchennja inozemnyh investycij"], [electronic resource], available at: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_10/50.pdf
2. Vusyatitska M. P. (2012), "Analysis of the effectiveness of the financial levers of the state in stimulating regional economic development", ["Analiz efektyvnosti finansovyh vazheliv derzhavy v stymuljuvanni regional'nogo ekonomichnogo rozvytku"], Humanitarian bulletin ZDIA, No.50
3. "State Service of Employment official site", ["Derzhavna sluzhba zajnjatosti ficijnyj sayt"], [electronic resource], available at: <http://www.dcz.gov.ua/control/uk/statdatacatalog>
4. "State Service of Statistics official site", ["Derzhavna sluzhba statystyky oficijnyj sayt"], [electronic resource], available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>
5. Didenko N. G. "The labor market and the problem of employment in the EU the experience of regulation and management", ["Rynok praci ta problema zajnjatosti v EU dosvid reguljuvannja ta upravlinnja"], [electronic resource], available at: <http://jmce.dsum.edu.ua/en/files>
6. Jegerova O. O. "On measures to stimulate the creation and operation of industrial parks in Ukraine. Analytical note", ["Shhodo zahodiv stymuljuvannja stvorennja ta funkcionuvannja industrial'nyh parkiv v Ukraini. Analitichna zapyska"], [electronic resource], available at: <http://www.niss.gov.ua/articles/1340/>
7. "The Association of Industrial Parks of Ukraine official site", ["Asociacii' industrial'nyh parkiv Ukrainy oficijnyj sayt"], [electronic resource], available at: <http://www.ainpu.com.ua/parks/legal>
8. "Law of Ukraine "On Industrial Parks", ["Zakon Ukrainy «Pro industrial'ni parky»"], [electronic resource], available at: <http://zakon5.rada.gov.ua>
9. "Law of Ukraine "On stimulation of investment activity in priority sectors of the economy in order to create new jobs", ["Zakon Ukrainy «Pro stymuljuvannja investycijnoi' dijalnosti u priorytetnyh galuzjah ekonomiky z metoju stvorennja novyh robochyh misc'»"], [electronic resource], available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5205-17>
10. "Law of Ukraine "On employment of the population", ["Zakon Ukrainy «Pro zajnjatist' naselelnja»"], [electronic resource], available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>
11. Petrova I. (2012), "Social implications of the European integration of Ukraine", ["Social'ni naslidky Jevrointegracii' Ukrainy"], Petrova I., Labor market, No.1, [electronic resource], available at: <http://www.fes.kiev.ua/new/wb/pages/>
12. Radchenko E. E., Parasochka D. P. "Industrial parks are an effective mechanism for attracting investments into the country's economy", [Industrial'ni parky – efektyvnyj mehanizm zaluchennja investycij v ekonomiku krainy"], [electronic resource], available at: <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/37946/1/Radchenko.pdf>
13. "State Agency for Investment and Management of National Projects of Ukraine", ["Derzhavne agentstvo po investycijah ta upravlinnja nacional'nymy proektamy Ukrainy"], [electronic resource], available at: <http://www.ukrproject.gov.ua/en/node/2013>

14. Rud N., Gnuskova Y., Marchuk O. (2014), " Industrial parks in Ukraine: feasibility of creation", ["Industrial'ni parky v Ukraini: docil'nist' stvorennja"], Interuniversity collection "SCIENTIFIC NOTES", Lutsk, Issue No.44, [electronic resource].

Keywords: new workplaces; unemployment; employment; industrial park.

Ключові слова: нові робочі місця; безробіття; зайнятість; індустриальний парк.

Ключевые слова: новые рабочие места; безработица; занятость; индустриальный парк.